

KÉT MÉLYSÉGES SZERELME VOLT: MŰVÉSZETE ÉS MAGYARSÁGA.

Ritkán küzdöttem ilyen nehéz feladattal, mint most, amidőn néhány sorban megemlékezni próbálok Tormay Cecileről, akit húsz év óta ismertem. Magam előtt látom választékosan előkelő és finom egyéniségét, amelyhez sehogysem illenek hétköznapi magasztalások. Visszaemlékezem arra, hogy milyen mély hatással voltak rám írásművei és szeretettel gondolok azokra az évekre, melyek alatt a Napkelet kritikái rovatának munkatársa voltam. Gyakori személyes érintkezésünkben azok az órák vésődtek legmélyebben emlékezetembe, melyeket néhányan meghitt beszélgetésben lakásán töltöttünk, ilyenkor minden elfogódás nélkül mondta el vágyait, közölte aggodalmait. Két mélyeséges szerelme volt: művészete és küzdelme a magyarságért. Hol az egyikhez, hol a másikhoz érezte magát hűtlennek, mindkét vonatkozásban még többet akart szolgáltatni. Elégedetlen volt önmagával, legtöbbször valami enyhe szomorúság vegyült szavaiba, de lelkesíteni másokat és buzdítani annál jobban tudott. Rendkívül kifinomodott izlésével és ritka tapintatosságával úgy tudta nézeteit közölni, mintha azok a szavait hallgató lelkéből fakadtak volna, a vele való érintkezés mindig gazdagodást jelentett. Amilyen fanatikusan hitt a maga igazában, annyira tisztelte mások álláspontját, ha az tiszta meggyőződésből fakadt, jóindulatú barátsága velem szemben egyáltalán nem szűnt meg, amidőn évekkkel ezelőtt útjaink egy időre szétváltak. Hálás szeretettel és tisztelettel őrzöm nemes emlékét.

Farkas Zoltán.

UTAT VILÁGITOTT NÉPÉNEK ÉS FÖLEMELTE NEMZETÉT.

A Goethe értelmezésében vett művészt és a magyar nemzeti gényusz ritka teljességű megvalósulását siratjuk Tormay Cécile elmenetelében. Voltak évek, amikor úgyszólván egyedül virrasztott a magyar társadalom hánytatott lelke mellett: ő lobbantotta lánggra benne s tartotta ébren a nemzeti érzést. A legsötétebb napokban tört fel szívből a hivatás tudata s teljesítésért áldozatul az oltárra tette művészetét. Először tudatosan, majd «a nagyobb nemzeti célok sóvárgásában végzett munka» sodrának következményeként. S ha a művész a «gonosz megpróbáltatások» vergődéseiben kételkedve gyötrődött is a sötétlő jövőn, a küldött sohasem veszítette el a jóságát és igazság győzelmében és feltámadásunkban való hitét. Olvasom sok évvel ezelőtt írt levelében: «Mennyi szépet és jót előlegeztem valamikor az embereknek és milyen kicsinynek és silánynak bizonyultak! Soha többé nem fogom őket úgy láthatni, mint régen...» Ám esztendőök multán, amikor «a küldött sok megpróbáltatás után felért a hegyre», megenyhültem és szánakodva nézte az emberek küzdelmét a széppel és jóval. Ilyenkor felrajzolódott a hívő keresztény látomásában a jobb és szebb jövő képe, «az eljövendő kor, amely a mi korunk lesz». Tormay Cécileben valóban életre kelt a plátói ideál: a művész és gondolkodó kilépett elmélyedéséből, hogy utat világítson népének és felemelje nemzetét.

Cavallier József.